

מחשבה קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

יומא דף לה

מהר"ל דרוש על התורה

שבמדרש (במדב"ר פ"ב) באו מדבר סיני בג' דברים נתנה תורה במדבר באש ובמים במדבר דכתיב באו מדבר סיני באש דכתיב והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש במים דכתיב גם עבים נטפו מים מה אלו חנם לעולם אף דברי תורה חנם לעולם ע"כ. הנה יש להקשות, אם טעם נתינתה בג' דברים אלו להורות על שהיא הפקר וכל הבא לזכות בה יבא ויוכה, יספיק אם כן שתנתן באחד מהם ואין צורך בשלשתן. ועוד קשה מה צריך הוראה על הפקירה כלל, וכי ממי יש לקנותה עד שהיה עולה על הדעת שיקננה בממון. ועוד נתנה באלו ג' דברים לשלא יהיה עוד טענה ואמתלא בעולם נשארת למי שלא למד תורה יהיה מי שהוא, שהרי היא הפקר לכל והיה בידו ללומדה. וזולת ההפקרה הזאת היה לאדם לחשוב כי יש לו טענה, כדאיתא ביומא (דף ל"ה) תנו רבנן עני עשיר ורשע באין לדין לעני אומרים מפני מה לא מהידוע כי אלו ג' דברים הם הם המעכבים ומונעים לתורה והם חלוקה הכרחית. כי לפעמים תמצא לאדם מניעה חיצונית מחוץ לגופו, או מחמת חסרון פרנסה שצריך להשתדל ולהשיג די מחסורו אשר יחסר לו, או מפני שיש לו תוספות עושר וברכה עד שצריך לעסוק בו ביותר ולהשתדל בקיומו. ולפעמים יש לו מניעה עצמית בגופו בסבת תקיפת יצרו המוטבע בתוך גופו ומונעו מתלמוד תורה. בכך הורה לנו ה"א יתברך בהגלותו במתן תורה באלו ג' דברים, מדבר אש ומים שאין לתורה שום מונע מצד שום אחד משלשה המונעים הנזכרים. כי אם יחשוב האדם רבוי עושרו למונע, יראה כי התורה נתנה במים הוא המטר אשר היה עם נתינתה שהוא

שנית הורה לנו, כי גם מצד יצר לב האדם רע אין התנצלות לומר כי בשבילו לא היה יכול לעסוק בתורה, שהרי התורה היא מושלת על היצר הרע שכאשר יעסוק בה אין היצה"ר שולט בו כדאיתא בקידושין (דף ל') בני אם פגע בך מגוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפוצץ שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע, הרי כי האש של תורה גובר על יצר הרע עד שאיננו יכול לשלוט בלומדיה. ולכך נתנה באש להורות כי הוא אש השולט וגובר ביצה"ר עד שאין זה טענה כלל. וזהו ענין שתי הלחם שבאו עם כבשי עצרת של חמץ, מה שהרחיקה התורה בכל ההקרבנות את החמץ חוץ מבשתי הלחם בחג השבועות, ואע"ג שלא היו נקטרים ונקרבים לגבי מזבח מ"מ שם קרבן עליהם כשאר מנחות ולמה א"כ באו של חמץ דוקא. אבל טעם הדבר הוא מפני כי החמץ הוא היצה"ר הוא השאור שבעסה המעכב, אשר ראוי לאדם להרחיקו באמת כל עוד שיש בית מיוחד בעולם אף בחשש רחוק מאוד שיבא על ידו לידי חטא. אמנם כאשר אין לחוש כלל אין להרחיקו, לכך ציוה השם להקריב חמץ שהוא היצה"ר בעצרת הוא יום מתן תורה השלישי הוא חסרון לחם שיחשוב האדם כי בשבילו לא יעסוק בתורה מצד עניו וחסרונו. גם זה איננו טענה. כי בראות האדם עניו ורוע מזלו, לא במהרה ינתק וישתנה המערכת בעזבו התורה היותו עוסק בחיי שעה, לפיכך יותר טוב לו שיעסוק בתורה ותהיה אז פרנסתו על ידי הש"י. שבשביל זה נתנה התורה במדבר וכמו שאמרנו כי עיקר התורה במקום אשר אין שם דברים גופניים ותאוות גופניות, כי אין הנהגת העוסק בתורה בטבע העולם ע"י המזל והמערכת. וא"כ מי שאין לו להתפרנס מצד עסק התורה והוא כמו מדבר, יפרנסהו הש"י ויזמין לו פרנסתו ככל אשר עשה במדבר. וזהו שכתוב (דברים ז') ויאכלך את המן וגו' למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם וגו'. רצה לומר שאל יחשוב האדם שאין

ועוד נתנה באלו ג' דברים לשלא יהיה עוד טענה ואמתלא בעולם נשארת למי שלא למד תורה יהיה מי שהוא, שהרי היא הפקר לכל והיה בידו ללומדה. וזולת ההפקרה הזאת היה לאדם לחשוב כי יש לו טענה, כדאיתא ביומא (דף ל"ה) תנו רבנן עני עשיר ורשע באין לדין לעני אומרים מפני מה לא

מהידוע כי אלו ג' דברים הם הם המעכבים ומונעים לתורה והם חלוקה הכרחית. כי לפעמים תמצא לאדם מניעה חיצונית מחוץ לגופו, או מחמת חסרון פרנסה שצריך להשתדל ולהשיג די מחסורו אשר יחסר לו, או מפני שיש לו תוספות עושר וברכה עד שצריך לעסוק בו ביותר ולהשתדל בקיומו. ולפעמים יש לו מניעה עצמית בגופו בסבת תקיפת יצרו המוטבע בתוך גופו ומונעו מתלמוד תורה. בכך הורה לנו ה"א יתברך בהגלותו במתן תורה באלו ג' דברים, מדבר אש ומים שאין לתורה שום מונע מצד שום אחד משלשה המונעים הנזכרים. כי אם יחשוב האדם רבוי עושרו למונע, יראה כי התורה נתנה במים הוא המטר אשר היה עם נתינתה שהוא